IN-NAHLA

TA'

AGOSTINO LEVANZIN.

GAZZETTA TA' CULL GIMGHA BIEX TGHALLEM U TIDDEFENDI IL POPLU.

ROYAL UNIVERSITY LIBRARY MALTA

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci.
Giebha żeŭġ dac li għaraf ħallat il ħelu ma'l meħtieġ.

105. **3 ta' SETTEMBRU 1910.** **IT-TIELET SENA**

FTEHIM.

Hadd ma jista jissieħeb għal anqas minn sena; u jecc ma jgħarrafx lili, b'il mictub, għallanqas ħmistax kabel, li ma fi ħsiebux ijgedded, ingħoddu bħala 'msieħeb għa's-sena ta' ŭara. Il ħlas, b'il kuddiem, hu: għal ta'l Belt, ta'l Furjana u ta' Ta's-Sliema ħames xelini f'is-sena u jista jsir b'is-sitt xhur jew b'it-tliet xhur; l-oħrajn ijħallsu, barra minn dan, il posta ucoll. Cull min jissieħeb issa jieħu l-eŭŭel sena li ħarget b'xejn; min ijsieħbu jieħu "Maħbub ta' Gesù" b'xejn. In-"Naħla" u il "Maħbub ta' Gesù" jinbigħu għand is-Sur ĠANNI CRITIEN, ta' Strada Rjali ta'l Belt, fejn jista jsir il ħlas tal gazzetta ucoll. L-ittri għandhom jinbagħtu collha f'Ta's-Sliema, 12, Str: S. Vincenzo.

IT-TIELET SENA

Lascia dir le genti;
Sta come torre ferma che non crolla
Giammai la cima per soffiar di venti,
DANTE.

B'IL għajnuna t' Alla u ta'l ħbieb tagħna in-«Naħla», b'dana in-numru, daħlet f'it-TIELET SENA ta'l ħajja tagħha b'ir-riħ f'il kala. Għad li f'daŭna is-sentejn li għaddeŭ ridna niccumbattu ma ħafna tfix-chil cbir, għad li l-egħdeŭŭa għamlu cull ma' setgħu biex jekîrduha, iżda bħal xitla b'saħħitha bakgħet issaħħaħ iz-zocc tagħha u tarmi il frieghi u tidħak b'it-tvenvin ta'l irŭiefen li jitmasħnu ma' dŭarha.

Bħal ma għamilt s'issa bi ħsiebi li nibka inħabbel rasi biex nimliha bi ħŭejjeġ ta' fejda u ta' ħtieġa għal gid ta'l poplu, u allavc[...]a chiecu irrid niccuntenta il cullħadd cont incattar iżjed il għad[...] ta'l imsieħbin, nibka bħal kabel li ma inħallix in-«Naħla» tagħmilha ta' sputatur ta'l personalità ta' ħadd u f'loc li nimli[...] b'ħafna duħħan ta't-tiben nibka nistinca biex b'il mod tcun ri[...]sta serja u sabiħa li tgħallem chif għandu bżonn cbir il popl[u].

F'dic li hi politica infittex dejjem bħal kabel li nitchellem fuk qŭestjonijiet generali li jcunu ta' gid għal cullħadd bla ma nokgħod, ħaġa li ftit saret, naħli ŭisa għal glied u għal pole-michi, u fuk collox nibka miexi bl-istess indipendenza li imxejt biha s'issa bla ma inservi l-ebda partit u billi inħares lejn dac li għalija jcun tasseŭ ta' gid ta'l poplu. U billi in-«Naħla» ma hi marbuta ma' ħadd xejn ma tħabbel rasha jecc illum ticteb contra Tizju u għada favur tiegħu għaliex cull meta ctibna katt ma ħarisna lejn ŭiċċ il bniedem iżda lejn il għamil tiegħu, u meta rajna li dana tbiddel f'gid jeŭ f'deni ta'l poplu, faħħarna jeŭ makdarna il għamil tiegħu billi cull bniedem f'għamilu jista jcollu it-tajjeb u il ħażin, u jista jagħmel gid b'ħaġa li jicteb illum bħal ma sata jagħmel deni b'dac li chiteb il bieraħ. Mela għa't-tielet sena li dħalna fiha bi ħsiebi nimxi b'dana il programm: li incompli nati bħal ma għamilt s'issa il cullħadd dac li ħakku bla personalità baxxa u bla tgħajjir u li dejjem inħares lejn l-għamil u m'hux lejn il bniedem; u li malli nara li tkarrakt minnufih indaŭŭar it-tmun ħalli il gid ta'l pajjis ma jġarrabx ħsara għal cburija ta'l fehmiet tiegħi.

Ma daŭc il ħŭejjeġ collha ta' fejda li bdejna fl-eŭŭel sentejn u li kiegħdin jagħmlu gid bla tarf fost il poplu billi kiegħdin ijdarruh il kari serju u ta' fejda u billi b'il mod il mod kiegħdin indaħħlulu ħafna xjenza u tagħlim li katt ma chien sama bihom b'il malti, bi ħsiebi inżid ftit tagħlim fuk il-LIGIJIET TAGĦNA ħalli il poplu jcun jaf aħjar jakbeż għal dac li hu ħakku u jsir cittadin actar b'il għakal billi jif-hem aħjar liema huma id-drittijiet u id-dmirijiet tiegħu.

Bi ħsiebi ucoll nibda ingib actar spiss xi ħaġa fuk il causi l-actar importanti ta'l KRATI tagħna u xi TLAKKIT MALTI li jcun fih ħafna ħŭejjeġ interessanti ta'l Istorja glorjusa tagħna.

Għal dina is-sena li gejja bosta soċjetajjiet ŭiegħduni li għandhom jistampaŭ l-eluf ta' copji ta'n-«Naħla» bħal ma f'is-

sentejn l-imgħoddija għamlet l-AGRARIA u xi oħrajn, biex b'hecc il għasel ta'n-«Naħla» jixxerred fost il poplu, billi in-«Naħla» ma hix negozju ta' l-ebda stamperija iżda kiegħda toħrog biss għal gid ta'l pajjis.

Dana tistgħu taraŭh intom stess billi cull sold li jcun hemm kliegħ kiegħed dejjem inxerrdu **premji**, ħaga li ma tagħmilha l-ebda gazzetta oħra u incompli miexi hecc ucoll sa chemm l-imsieħbin ijcomplu jagħmluli il kalb bħal fl-imgħoddi.

In-«Naħla» m'hux talli fiha materjal doppju ta' gazzetti oħra b'il malti u actar sustanzjus, m'hux biss hi stampata b'tipi u carta aħjar, m'hux talli spiss ijcun fiha l-istampi, m'hux biss il prezz tagħha ma hux ħlief xelin biss actar m'il oħrajn, iżda ma tul is-sentejn tat tant PREMJI sbiħ li hemm minn bi premju ŭieħed biss li ħa chesa għal sentejn tlieta il ħlas ta'n-«Naħla.» Min katt f'Malta ŭiegħed MITT LIRA PREMJI? Min katt ħaseb f'il f'kar biex għamlilhom gazzetta nofs prezz ħalli huma ucoll jakraŭ u jitgħallmu? Minn katt ta biljetti ta' cinematografu b'mod li għal ħafna imsieħbin il gazzetta giethom b'xejn? Min katt tacom l-avvisi b'xejn? Minn katt tacom l-eŭŭel sena b'xejn biex ijcollcom ġabra sbiħa? Liema gazzetta kagħdet katt b'is-sabar collu tŭiegibcom għal dac collu li chellcom bżonn tafu?

Dana ma inhix kiegħed ingħidu biex niftahar iżda biss biex nuricom li jiena għamilt cull ma stajt biex inkaŭŭilcom klubcom ħalli tmixxu in-«Naħla» il kuddiem għal gid tagħcom stess għaliex jecc intom idduku il għasel ta' sicŭit jiena ŭisk actar ta' sicŭit minncom inġarrab ix-xeŭca billi ħafna nies injoranti li għalihom dac li hemm f'in-«Naħla» hu *« margheritas ante porcos»* (biscottini f'ħalk il ħmir), jeŭ għal mibegħda personali għaliex raŭ dana is-success hecc cbir ta'n-«Naħla» u raŭha milkugħa u imfaħħra m'il akŭa nies intelligenti ta'l pajjis, jeŭ għaliex żakkhom tuġagħhom għal cull risk ta' ħaddieħor billi magħġunin b'il għejra u il mibegħda, ma jorkdux b'il-lejl biex jaraŭ chif ijfixxluni u jseŭŭbu fuki u fuk marti (li kiegħda bħali titħabat biex tgħallem il poplu għaliex taf li bla nisa mgħallma ma jista ijcollna katt cittadini chif ninħtiegu) il marrara ta' klubhom, il ħdura ta's-sentimenti baxxi li bihom huma mogħmija. Iżda aħna nafu li kiegħdin nagħmlu opra ta' gid cbir għal poplu għaliex dana jtennuhulna sicŭit il fjur ta's-sacerdoti, u ta'l intelligenti ta'l pajjis u għalhecc ma aħniex sejjrin inħabblu rasna u inseŭŭdu klubna għaliex xi ŭiżgħa mokżieża cull tant tiffaċċa fuk il ħajt ta'l ġnejna tagħna. Għal cull fjur li tgherrem, jinbtu mija, għal cull chelma ta' mibegħda tagħha klubna jitħenneŭ b'għaxra ta' veri galantomi maltin li f'loc li jfixclu għal l-interessi imsejcna tagħhom u għal mibegħda l-opra tagħna jincoraġġuha għaliex jafu li il poplu għandu bżonn cbir li jakra gazzetti bha'n- « Naħla » u m'hux xort' oħra.

Mela aħna għamilna cull ma stajna biex natucom gazzetta ta' fejda u sabiħa; complu intom għinuna bħal kabel ħalli f'dina it-tielet sena nagħmlu xi ħaga actar il kuddiem minn ta's-snin l-oħra u okogħdu sguri li, jecc Alla jislifni il għomor u is-saħħa, sa chemm in-«Naħla» imkar issir ta' faċċata ŭaħda f'il gimgħa, u nistampaha minn buti tibka iddeŭŭakcom il għasel bnin tagħha, tibka issamma għoli il leħen tagħha indipendenti, tibka tferfer ġŭienħajha biex tchidd il daŭc li għamlu jeŭ li għad ijridu jagħmlu biex jekirduha.

Min ijrid jixtri LINCA TA'L ISTAMPA seŭda għal cotba jeŭ għal ġurnali, ta'l famusa **Fabbrica Lorilleaux**, bi rħis, jicteb Strada San Vincenzo No. 12, Ta's-Sliema.

FRAC.

Krajt li ftit ilu mietu ma'l erbgħin tarbija bl'enterite (nefħa ta'l imsaren) f'gimgħa ŭaħda biss. Ħaġa li tchexchex! U dana allavolja għandna is-Società «Pro Infantia» biex tara chif tagħmel ħalli issalva il daŭna il ħafna vittimi innocenti minn ħalk il meŭt. Għedt għandna għaliex għad hemm il Cumitat ta' dina is-Socjetà b'ħafna ismijiet sbiħ li huma il fjur ta'l pajjis u b'il flus li inġabru kiegħdin imsaccrin tajjeb f'il caxxaforti ta'l Banc; iżda dina is-Socjetà, bħal biċċa il cbira ta's-Socjetajjiet l-oħra Maltin ŭara li ferfret ftit saret catavru u baka l-isem tagħha biss. In-nies li hemm imdaħħlin fiha huma collha nies imdaħħlin f'elf ħaġa oħra u ftit żmien għandhom x'jitilfu f'dina is-Socjetà u għalhecc ilu ma's-sitt xhur jecc m'hux actar ma issir Seduta biss! Frattant it-trabi kiegħdin ijmutu gozz, gozz; frattant il ftit flus li inġabru biex il daŭna it-trabi jsirilhom xi gid kiegħdin mejjtin il Banc bla ebda frott ta' xejn. Li ma chienux xi ftit, seŭŭa seŭ erbgħa, li tkanklu xi darba biex għamlu xi conferenza chiecu lankas baka biss jissemma l-isem ta' dina is-Socjetà li hemm tant bżonn li tfarfar rixha ħalli tnakkas ftit il meŭt kalila ta' tant trabi. Jecc dina ix-Xirka imħabba f'in-nukkas ta' mezzi ma setgħetx tagħmel l-Isptar li ħolmot bih jeŭ ħŭejjeġ cbar oħra bħal daŭn, tista tagħmel ħafna gid billi tgħallem lill poplu baxx chif għandu jieħu ħsieb is-saħħa ta' uliedhom biex ma jimirdux bl-enterite. U dana hu dejjem xi ħaġa ta'l gid u hu dejjem aħjar minn dac ix-xejn li issa kiegħda tagħmel is-Socjetà. La il flus inġabru hemm bżonn li jintefku f'xi gid, inchella jiddichiaraŭ maħlula is-Socjetà u dac il fond ijgħadduh lill Socjetà oħra biex tagħmel bih xi gid. X'ijgħid il ħabriechi Prof: Manchè?

★

Nixtieku nafu nhar ta' Ħadd u f'il Festi Cmandati meta jcun magħluk l-Ufficcju Sanitarju min ijmur is-Suk u f'il ħŭienet jagħmel il vista biex jara jecc hemmx xi laħam jeŭ xi ħut imgħoddijin u li ma humiex tajjbin għal l-ichel u l-actar f'dana il mument li għandna il colera tħabbat ŭara il bieb; għaliex milli għarrfuna x'uħud l-iscart ta'l gimgħa kiegħed jintrafa għal daŭna il ġranet.

★

Nhar it-Tnejn jinfetaħ il Culleġġ Flores f'il post ġdid li marru fih. Il Gvernatur Rundle jiftaħ solennement il Culleġġ li hu ŭieħed m'il akŭa li għandna f'Malta u l-Iskof ijbiercu. Is-Sur Flores ħakku cull incoraggiment għaliex dejjem ijħabrec bla mistriħ biex ijgib dana il Culleġġ il kuddiem u katt ma baża għal flus basta jgib Professuri m'il aħjar u għalhecc fost l-isculari dejjem ħarġulu ħafna irgiel. Għaldakstant jiena nixtieklu b'kalbi collha cull risk għaliex it-tagħlim li jsir taħt it-triegija tiegħu hu ta' gid cbir għal pajjis.

★

Il Colera kiegħda tiġgiera gmielha Barra u ŭaslet sa f'il Calabrija krib Reġġju. Minn hemm għal Skallija pass ŭieħed hemm. Meta bi ħsiebu il Gvern jara jagħmelx xi ftit qŭarantina ma'l Italja?

★

Fraħna ħafna meta smajna li ingħakdet Cumpannija Maltija ta' Vapuri. J'Alla dina tkankal ftit il cummerċ mejjet tagħna u jalla titcattar b'cull risk għal gid ta' cullħadd.

★

It-tenur Malti Calleja gie scritturat d'is-sena għa famus teatru ta' Milan imsejjaħ «La Scala» Dana juri ċar li isŭa xi ħaġa seŭŭa f'il cant. F'il ħin li nifirħulu b'kalbna coll a u nitgħaxxku b'dana it-trionf ġdid ta' pajjisna fost il barran i nitimgħu li xi darba xi impressarju jiftaħ ftit idejh u jsemma ħhulna f'it-teatru tagħna.

TLAKKIT MALTI.

FOST L-AŬTURI ANTICHI FAMUSI li tchellmu fuk Malta insibu il Strabone, il Plinju, il Tolomeu, il Dioduru L-Iskalli, il Cicerun u il Procopju, li chien għadda minn haŭn flimchien ma'l armata ta'l Imperatur Ġustinianu, meta taħt it-tregija ta' Belisarju chienet sejjra taħbat għal Vandali ta'l Affrica.

IL POETA FRANCESCO DELLA VALLE ijsejjah f'ŭaħda m'il poeżiji tiegħu il Malta:—*L'invitta dell'Italia ultima terra.*

IL PAPA S. GHIRGOR għadd Malta bħala biċċa minn Skallija tant li l-Iskof tagħna dam għal żmien tŭil jiddependi minn dac ta' Paliermu u kabel minn dac ta' Serkuża.

DIODORU SICULU, chittieb antic, ijgħarrafna li Malta imħabba il ġmiel ta' portijiet tagħha chienet imfaħħra u **għanja** ŭisk; u il Canonicu Mario Negro jgħid bħalu u jfaħħarha ħafna għal għażel tagħha u għa's-sengħa ta'l insiġ.

L-ISEM TA'L MARSA hu ġejj m'il chelma għarbija *marsa* li tfisser «ancra» jeŭ «tati fond.»

MARSASCALA hu l-isem imgħaŭŭeġ ta' **Marsa skalli** billi hemm chienu jħottu u jgħabbu ħafna skallin il mercanzija tagħhom biex jiccummerċjaŭ ma'l ħafna skallin l-oħra li chienu jokogħdu fejn hu iż-Żejtun illum u li minnhom fl-antic raħal żgħir chien ħa l-isem ta' **Biskallin** u li illum jinsab imgħakkad ma'ż-Żejtun.

IL FORTI SANT' IERMU ħa ismu minn cnisja żgħira li chien hemm mibnija f'locu fl-antic imkaddsa lil St: Erasmu jeŭ St: Elmu, protettur ta'n-nies baħħara. Scond l-atti ta'n-Nutar Canxiur il forti St: Elmu imbeda fl-14 ta' Jannar ta'l 1552, bħal ma hemm mictub f'il Cancellerija ta'l Ordni. Scond il chittieb Dumnican Patri Ribadeneira S. Telmu hu il protettur ta'n-naviganti u il forti issemma għalih. Kabel il forti chien hemm torri żgħir mibni fl-1488.

F'dana il forti St. Elmu chienu jżommu għases b'iż-żŭiemel bħal ma chienu ucoll ijżommu il Melliħa biex malli jilmħu it-Toroc ġejjin jitilgħu minnufih jiġru jgħidulhom. Dana jinsab mictub f'il cotba ta'l Archivju ta'l Imdina. F'il 28 ta' Mejju 1687 il Gran Mastru Caraffa beda is-sŭar li hemm; u Perellos ŭara csihom b'iż-żonkor. Dana chien ucoll li beda it-turretta u is-sinjali chienu jsiru b'id-dakk ta'l kniepen u b'il bandieri. L-imħażen geŭ mibnijin minn Pinto fuk id-disin ta'l Inġinier Tigné biex fihom jiġbru in-nisa f'cas ta' assedju.

L-IMĦAŻEN TA' TAĦT IL BARRACCA T'ISFEL bniehom il Gran Mastru Perellos u fuk chien ijżomm il daŭc il passiġġieri għolja jeŭ nobbli li chienu jcunu miżmuma curantina. F'il-loġġa chienu jistgħu jchellmu il ħbiebhom. Minn ŭara ir-rixtellu ta' dina il *Barriera* chienu jistgħu ucoll jitiehmu fuk il cummerċ tagħhom. Il cappella ta's-Salvatur chienet imbniet biex daŭna f'il Ħdud jisimgħu kuddies, u saret minn but il Priur ta'l Inghilterra Alessandru Zambeccario.

F'LOC L-IMĦAŻEN LI ILLUM HEMM BEJN TA' LIESSE u il Forti Lascaris, u li chienu mibnija m'il Gran Mastru Despuig biex fihom ijbihu il ħut, chien hemm it-tarznar ta'x-xŭieni; iżda billi darba ŭieħed li chien kiegħed ijpejjep fuk is-sur farfar il pipa u kabdet ŭaħda minnhom neħħeŭ it-tarżnar minn hemm u ix-xŭieni bdeŭ [illegible] band' oħra f'loc minn fejn illum hemm it-taraġ t[illegible]her-ija. Ftit l-hemm chellu il ġnien tiegħu il [illegible] chien jokgħod jilgħab il carti ma'l Caval[illegible] bogħod chien hemm ucoll il calcara ta'l g[illegible]

L-IMĦAŻEN TA' PINTU geŭŭ imżanżnin lejliet S. Laŭrenz ta'l 1752 u saret luminarja sabiħa u dakkeŭ il baned. Malta collha marret bi ħġarha fuk id-dgħajjes għal dina il festa. Zondadari ŭassa il mol u naddaf il baħar m'il ħafna ġebel li chien fih biex jistgħu jersku il bastimenti.

META IMBNIET IL BELT taŭha it-titolu ta' UMILISSIMA u għamel il priedca b'it-taljan il Patri Spiritu Pelo Anguisciola, Agostinjan, u li tistgħu takraŭha f'il «Malta Illustrata.»

CHIF IMBNIET IL BELT Strada Rjali chien jisimha **Strada S. Giorgio** u għalhecc il Pjazza bakgħilha dana l-isem; Stra: Mercanti chienet Str: S. Giacomo; Str: Sta: Lucija chienet Str: Vittorja, il Bieb ta' Marsamxett chienu jsejjħulu il Bieb ta'l-Lhud.

FL-**1647** f'il Belt chien hemm 1891 dar b'għaxar t'elef, seba mija u erbgħin ruħ. Fl-1772 laħħket għoxrin elf, seba mija u tmienin. Bejn Cavalieri patrijiet u sorijiet chien hemm ma'd-disa mija, b'xi ħames mitt irsir li chienu jagħilkuhom fl-imħażen ta' fejn il bieb ta' Marsamxett.

IL VJATCU għal Cavalieri u in-nies l-oħra ta'l Ordni chien joħroġ minn S. Ġuann.

L-ISKOF GARGALLO jinsab midfun f'il Cnisja ta'l Gesŭiti billi fl-1592 bniehielhom hu.

L-UNIVERSITA' tagħna inħalket minn Pinto b'ordni ta't 22 ta' Novembru 1769.

IL BERĠA TA'L INGLIŻI chienet fl-antic f'loc fejn hu it-Teatru Rjal illum (Malta Illustrata. Lib. I. Not. I.)

IL ĠURATI FL-ANTIC chienu jilbsu it-toga u il berritta ħamra u liebsin hecc lakgħu il Gran Mastru Verdala meta gie minn Ruma, biex ħaduh taħt baldacchin sa'l palazz tiegħu. Il G. M. Zondadari biddilhomlhom f'damasc isŭed u bdeŭ l'it-toga jsejjħulha *laticlavju.* F'il Cnisja ta'S. Paŭl ta'l Belt, f'San Laŭrenz ta'l Birgu u f'il Parroċċa ta'l Isla daŭna il ġurati chellhom is-sedji tagħhom, imsejjħin *curuli* li fihom chienu jokogħdu meta jmorru f'certi festi. Il G. M Despŭig, billi ta' sicŭit chienu jiġġieldu, f'is-16 ta' Settembru 1739 ħargilom ligi chif għandhom jokogħdu f'il fesi.

KRIB IL BIDU ta' Strada Cristoforo fl-antic chien hemm mina li tati għax-Xatt ta'l Port il Cbir u li chienu jsejjħulha «Tal Ħatab» jeŭ «Ta Lhud» u li chienet actarx taħbat kuddiem il mina ta'l Fossa. Dina chien għalakha il G. M. De Paula jeŭ Garzes. Is-sur ta' fukha chienu jħarsuh il Cavalieri Ingliżi

META TALLABA tcun imceŭlha ħafna ijgħidulha «donnoc it-tallaba ta'ċ-Ċgħanki.» Tafu għala? Għaliex taħt il mina ta'l Furjana li chienu jgħidulha «Ta'l Clieb» jeŭ «Taċ-Ċgħanki» chienet tpoġġi tallaba fkira u mdendla ŭisk.

L-EŬŬEL ISEM li chellha il Furjana chien **Sarria** imħabba f'id-dar ta' vileġġjatura li chellu il Cavalier Martinu de Sarria, minn Navarra, u li ħdejha, fl-1585, bena il Cnisja ta' Sarria. L-isem ta' Floriana nibet ŭara meta l-Inġinier u Curunell Pietru Paŭl Floriani fl-1635 bena is-sŭar ta' ma dŭarha mibgħut mil Papa ŭara talba ta'l Gran Mastru.

Il Cnisja li bena Sarria chienet iżgħar. Meta fl-1676 żaritt il pesta, saret ŭiegħda ma'l Madonna ta' Sarria li lejha il Maltin chienu devoti ħafna u ŭara li ħlisna m'il gŭaj li żarna il Cavalieri bneŭ il cnisja chif inhi issa u bdeŭ il ŭiegħda ta' dic il processjoni li issir tmien t-ijiem fuk il Cuncizzjoni. Dari dina il processjoni chienet issir nhar il Cuncizzjoni stess u chien jieħu fiha sehem sa'l Gran Mastru u chien ijsir sparar minn fuk is-sŭar collha. Biss il Castellan u l-Imħallfin chienu jibkgħu b'il kiegħda jistenneŭhom f'Porta Rjali billi ma chellhom l-ebda dritt li jirfsu m'il mina il barra għaliex minn hemm chien jibda id-dritt ta'l Ħachem b'il campanja collha.

Il Mistoksija oħt il Għerf.

Lil G. P. (Il Belt.)

Scond l-Ordinanza Tlieta ta'l 1904 l-ebda bejjiegħ il ħobż ma jista jirrofta li jbiegħlec il ħobż b'il pis u bi prezz iccalculat fuk dana il pis, per esempju b'it-tliet soldi cull ratal; u jecc ma jridx ijbiegħlec tista tirrappurtah lill Pulizija li tħarrcu u jista jeħel sa ħames liri jeŭ detenzjoni b'it-tmintax irbigħi cull jum. Mela jecc il bejjigħa ta'l ħobż ijfettlilhom li jagħmlu *strike* biex ma jbigħux ħobż ma jistgħux għaliex collha jiġu iccundannati scond il-Ligi. (Art: 37). Scond l-istess Ligi (72) ħadd ma jista jonfoħ it-tjur taħt il gilda biex jidru smien ħalli meta jbiegħhom ijdaħħal flus tagħhom actar; u dina hi ligi seŭŭa m'hux biss għaliex il-Ligi ma tridx il kerk ta' ħadd; izda ucoll għaliex ma dac in-nifs li jintafa taħt il-gilda ŭieħed li jcun marid b'sidru jista jitfa ħafna microbi ta't-tisi taħt il gilda jeŭ ta' xi mardijiet oħra. Lankas ma jista jħalli il daŭna it-tjur jixxarrbu fl-ilma biex ŭieħed ma jintebaħx li bdeŭ ijrejjħu. Scond l-articolu 100 ta'l istess Ordinanza jecc il ġobon ijcun fih id-dud jeŭ imħassar ŭisk ma jistgħux ijbigħuh; u scond l-art: 105 ħadd ma jista jbiegħ zoccor jeŭ ħŭejjeġ ta'l ħelu li jcunu daħħlu fihom is-saccarina li hi ħażina għa's-saħħa. Scond l-art: 106 ħadd ma jista jbiegħ taħt l-isem ta' cafè. cafè imħallat b'iċ-ċicŭejra jeŭ bi ħŭejjeġ oħra jeŭ imħallat b'il fond ta' cafè ġa mgħolli. Lankas ħadd ma jista jbiegħ tè ġa mgħolli (106); u meta tixorbu *grog* jeŭ tixtru spirti ankas minn flixcun jecc dac li jaticom ijcun imħallat bl-ilma jeŭ ma jcunx pur u genŭin u ma jgħarrafcomx kabel tixorbuh tistgħu tirrapportaŭh lill Pulizija u jeħel (114). Jecc ma'l *gażużi* f'loc zoccor jagħmlu il għasel jeŭ il glicerina għa't-togħma ħelŭa jeħlu (123) u ŭisk actar jecc jagħmlu is-saccarina. Min ijbiegħ patata b'in-nibbieta jeŭ b'il ġlata jeħel (127) ucoll.

Lil C. M. (Il Furjana.)

ĦADD ĦLIEF IL GVERN MA JISTA JIFTAĦ SUK; u meta jmut xi ħadd li chellu sensja ta' ħanut il ŭerrieta tiegħu, jeŭ l-amministratur jecc ijcun iġġennen jeŭ falla, jistgħu jcomplu jmixxu il ħanut basta li sa żmien xahar minn mindu jcunu ħaduh huma jgħarrfu b'dana l'is-Sanità biex tcun tal il ħanut taħt isem min hu miexi. Dana jgħodd sa chemm ijcollha isservi is-senjsa.

Lil G. S. (Il Belt.)

Iva il għaref xjenzjat, il PROFESSUR PAOLO MANTEGAZZA chiteb bosta cotba morali ħafna ucoll; fosthom «IL BENE ED IL MALE» li jinsab imdaħħal fl-ischejjel ta'l Italja billi chien ħa il PREMJU RAVIZZA igifieri dac il premju li chien ħalla certu sacerdot għaref Ravizza għal min jicteb l-actar ctieb morali għal l-ischejjel. Chiteb ucoll it-«TESTA» li hu imxerred ? idejn iż-żgħazagħ m'il genituri u is-surmastrijiet stess billi hu il cumplament ta'l «*Cuore*,» il famus ctieb ta'd-De Amicis. Liema ctieb jista jcun actar morali minn dac li chiteb Mantegazza fuk ommu: LA MIA MAMMA? U x'importa billi l-autur ijcollu xi cotba projbiti jecc ma jixxandarx il ħażin iżda it-tajjeb tagħhom. Forsi ma haŭnx fl-ischejjel collha edizzjonijiet *purgati* ta' ħafna auturi projbitiu li biċċa minn daŭna l-edizzjonijiet huma magħmula minn sacerdoti stess? Akraŭ il catalogu ta's-Salesjani biex taraŭ chemm hemm auturi *purgati* li l-originali tagħhom huma ipprojbiti. Mela l-isem ta'l aŭtur ma jfisser xejn; ijgħodd biss jecc dac li jittieħed minnu hux ħażin jeŭ le.

Il Musica Sagra Maltija

Chif ġa għidna meta tchellimna m'il Melodramm Malti sa'l 1575, żmien il Gran Mastru La Cassiere, ma chienetx għada daħlet il musica f'il cnejjes tagħna, u dana nieħduh milli ħallielna mictub ii Visitatur Apostolicu Monsinjur Duzina li gie jżur il gżira tagħna f'dic is-sena. F'il festi collox chien ijsir b'il *Cant Ferm* jeŭ *Gregorjan*.

Dana id-Delegat-Apostolicu, li chien mibgħut haŭn m'il Papa Għirgor XIII, biex ijseŭŭi il ħatna taħŭid li chien haŭn fost il Cleru tagħna u biex ijsaħħaħ seŭŭa l-Inghisizzjon, ordna lill Canonici ta'l Catidral biex ijgibu xi surmast tajjeb minn Skallija jeŭ minn Napli u li jixtru l-istrumenti li jinħtieġu biex ijgħallmu il chierici jdokku ħalli f'il festi jcunu jistgħu jsemmgħu il musica f'il cnejjes u b'hecc jiġbdu actar il poplu.

Scond ma jifhmu bosta l-eŭŭel surmast ta'l musica li gie chien certu Fontana li għallem ħafna chierici jcantaŭ u jdokku u fl-1580 instemgħet f'il Catidral l-eŭŭel musica bl-instrumenti f'Malta.

Dana Fontana miet fl-1623 u l-isculari tiegħu bdeŭ ijgħallmu lill ħaddieħor u b'hecc f'kasir żmien id-dakk ta'l istrumenti ixxerred ma'l pajjis collu tejn dari ma contx tisma ħlief biss xi flejguta ta'l kasab jeŭ xi tanbur b'il gliegel.

Nafu ucoll li sa's-sena 1777 f'il processjoni chien ijsir il cant *falso-bordun* b'il vjolincell u b'il vjolini bħal ma għadu jsir sa'l-lum f'il Gimgħa il Cbira ŭara il *monument*.

Kuddiem il bandiera ta' kuddiem chienu f'il processjonijiet ucoll ijkiegħdu xi żeŭġ tnabar b'xi żeŭġ fifri jdokku; ħaġa li bakgħet nieżla s'al-lum f'il processjoni ta'l Gimgħa il Cbira u ta' Cristu Irxuxtat.

Fl-1777 il poplu beda jsaħħan rasu seŭŭa fuk il ħacma ta'l Gżira u beda jkis b'ix-xiber l-għamil ta'l Cavalieri u ta'l impjegati. De Rohan chien bniedem gŭejjef ħafna u għalhecc biex jidha lil poplu u jdaŭŭarlu moħħu band' oħra ried li il festi jsiru b'pompa cbira geŭŭa u barra billi chien jaf li il poplu ma jridx ħaġ'oħra ħlief *panem et circenses* (ħobż u festi). U għalhecc f'il processjoni f'loc il fifri u it-tnabar bdeŭ jieħdu sehem il taned biex il poplu actar jallegra ruħu barra m'il processjoni ta'l Gimgħa il Cbira li dejjem bakgħet devota u għallhecc fiha it-tnabar u il fifri bakgħu nieżlin sa'l-lum.

Dun Michelang' Vella.

Billi il musica f'Malta daħħluha il Kassisin u billi l-eŭŭel ma bdiet tieħu ir-ruħ chien f'il festi u f'il cnejjes, ħadd ħlief kassis ma sata jibda juri ruħu seŭŭa fiha, u dana irnexxa tasseŭ tant li ismu baka nieżel sa'l-lum. Il fama tiegħu tant ixxerrdet li saħansitra ŭaslet f'Parigi fejn inchitbet biografija tiegħu f'il famus DICTIONAIRE HISTORIQUE DES MUSICIENS, ARTISTES ET AMATEURS, *morts ou vivans, qui se sont illustres en un partie quelconque de la musique et des arts qui sont relatifs*, ta'l Professuri A. Choron u F. Fayolle (Parigi 1810). Dina chienet ħaġa rari u cbira ħafna għal dac iż-żmien u b'ixxorti li saret għaliex chiecu fuk dana il compositur ta'l musica malti ma conna incunu nafu tista tgħid xejn, glaliex għad li f'Parigi ħabblu rashom biex ijfaħħru il Dun Michelanġ haŭn Malta ħadd ma kagħad iħabbel rasu li jniżżel fl-Istorja biss ismu: is-solita kima ta'l Maltin lejn in-nies cbar tagħhom u li cattrù i[illegible] pajjishom.

[illegible] tŭleled Bormla għal ħabta ta'l 1715. Fejn [illegible] afux iżda actarx chien mar jitharreġ Barra [illegible] adu zagħżugħ ħafna chien imchisser u im-

Jiena ġa fehimtcom baid'oħra x'chienet il «Cantata di Maggio» igifieri festa li chienet issir f'il bitħa ta'l Palazz, f'it-30 t'April, lejliet id-dħul ta' Mejju, b'ħafna cant sabiħ. Cull sena chienu jżanżnu bħal operett ġdida u il musica tagħha il Gran Mastru chien dejjem jordnha lil l-akŭa compositu:i ta' dac iż-żmien. Fl-1740 il music ta'l «**Astrea e Pallade**» għamilha hu, u meta niftacru li ma cl enx għad għandu ħlief xi ħamsa u għoxrin sena, naraŭ taseŭ chemm chien ta' ħila dana Dun Michelanġ tagħna. Sitt snin ŭara ordnalu oħra billi l-eŭŭel musica intgħoġbot ŭisk u f'ana li sejjħulu għal l-eŭŭel darba *dramm* geŭ rappresentati il Iakk, Netunnu u ir-Reliġjon Gerosolmitana. Copja ta' dana l-dramm tinsab f'il Biblioteca Pubblica fost ir-*Raccolta Miscellaea*. Dina intgħoġbot ucoll u għalhecc l-Inghiżitur, fl-1758, ornalu Cantata oħra imsejjħa « **La Virtu' Trionfante** » u li saret'il Palazz tiegħu ta'l Birgu meta laħak Papa Clement Tlitt:, u dina tant irnexxiet li il Gran Mastru ordnalu il Cantanta Maggio ta' dic is-sena stess imsejjħa «Gli Applausi dela Fama» u li chien chiteb il Commendatur Ciantar. Fl-1761 l musica chitibha hu ucoll u min jaf chemm chiteb kŭejjeġ oa sbiħ li imħabba f'il misħuta trascuraġni ta'l pajsani tiegħu ntilfu u lankas biss baka tifchira tagħhom nieżla sa l-lum. (*Tissocta.*)

Għa'r - Nisa.

(*Jissocta min numru ta' kabel.*)

Haġ'oħra li tagħmel ħa gid f'is-saħħa u li issebbaħ ħafna, u li fiit nisa għadhom jafuha hi il MASSAĠĠ. Dana jagħmel il gilda ta'l gisem lixxa bellusija, u jati lill gisem għamla li ma bħala meta tużaŭh m ginnastica. Dana jmixxi id-demm u jrakkad in-nervi, u jneħħiull għeja m'il gisem u l-actar ŭara xi mixja jeŭ biċċa strapazz ira. Dana il massaġġ ijsir billi togħroc tajjeb gismec b'xaman imtelfel, jeŭ aħjar b'idec u billi tagħgen il muscoli ħal:checci minnhom l-umuri ħżiena li jġorrhom id-demm u joħroom m'il pulmuni u billi tati dakkiet, mn'isfel għal fuk, m'ibnta ta' riglejc sa cuxtejc; m'il ossu sagru sa hotret għonk u billi tł occ f'it-tond minn żakkec sa taħt għonkoc, m'xellug għal-lemin. Jidru ħuejjeġ ta'd-daħc iżda meta tippruhom seŭŭa issib tant gid li ma titlakhomx actar. Haġ'oħ tajjba ħafna għa's-saħħa huma il banji. Kisu li l-ilma, bħ xemx, ijcun ŭieħed m'il egħżeż ħbieb tagħcom. Jecc il giljingħalku il pori tagħha ma taħdemx u ma tistax issaffi ħmieġ ta'l gisem li jibka fih u jivvalenaħ b'il mod il mo għaliex il gilda tisŭa f'il gisem daks il pulmuni. Dina ti in-nits u tixrob l-arja u tcheċci il ħmiegijiet ta'd-demm l-isteshal pulmuni għad li ma naraŭhiex, u għalhecc l-indafa hi ħaġa gid cbir għa's-saħħa «*Cleanliness next to holiness.*» Għalh katt ma għandcom tibżgħu meta għirku għaliex ma'l għa ijcun ħiereġ il ħmieġ ta'l gisem. ond Lavoisier u Sequinil gilda collha joħorġu tlieta u tin ukija għarak (li maossuhomx għaliex jevaporaŭ) ma il ġurnata, u f'cull pur qŭadru gilda hemm 2,800 por ieri daŭc li donnhom to ta'l-labar, u bosta m'il irjieħ li du huma gejjin minn ta jinsaddu da'l pori. KISU LI HDU IL BANJU CU JUM jecc jista jcun, u darba f'il għa l-ilma jrid ijcun sł ħalli jnaddaf il gilda seŭŭa; f'il et l-oħra fietel jeŭ saħ chif trid. Id-doċċja tagħmel ŭisk għax issaħħaħ ervi. L-aħjar ħaġa hi li tgħad-
di gismec bi sponża imxarrba fl-ilma frisc cull f'il għodu ŭara li tcun ħaddimtu għal xi qŭarta. Ma l-ilma tista iżżid ftit ammoniaca u la tibżax togħroc chemm tiflaħ u kis li is-sapun li tuża ma jcunx fih soda iżda jcun ta' qŭalità tajjba. La tibżgħux tinħaslu b'il chiesaħ ŭara li tcunu inħsiltu b'is-sħun iżda jagħmel tajjeb scond ma jgħid Dr: Nicholls, u katt ma tistgħu tiehdu rieħ minn hecc. MELA IT-TIEKA MIFTUĦA DEJJEM U BANJI SPISSI.

Fittex dejjem li iddaħħal f'il pulmuni arja safja għaliex minn għajrha katt ma tista tgħix tasseŭ b'saħħtec. Min jaf chemm haŭn nies li inkerdu b'it-tisi biss għaliex dejjem beżgħu m'il arja safja u għaddeŭ ħajjithom dejjem imtappna. Cull bniedem għandu bżonn m'il ankas erba mitt pied cubu ta' arja ġdida cull erbgħa u għoxrin sena, għaliex dic li tcun daħlet f'il pulmuni u ħarget tcun tgħabbiet bl-acidu carbonicu li jecc tarġa tiġbdu ġo imnifsejc jagħmillec ħsara. F'il *Black Hole* ta' Calcutta għalku darba 146 ruħ f'camra ŭaħda bla nifs ta' xejn; sa f'il għodu 123 sabuhom mejjta billi gibdu in-nifs ta' xulxin u ma chellhomx arja ġdida bl'ossigenu li hemm bżonn; u ħafna nies oħra mietu ucoll meta fuk il vapur *Londonderry* għalku ħatna nies taħt il gverta, f'burrasca kalila, biex ma jsukomx il baħar. Żommu għaldakstant chemm tistgħu u aħjar dejjem it-tŭieki ta'd-dar u l-actar ta' fejn torkdu miftuħa beraħ jeŭ għallankas fuk il persjani jecc għandcom u la tokogħdux għax tibżgħu għal mobbli ma tibżgħux għal saħħitcom li tkum ŭisk actar flus m'il mobbli, jeŭ biex ma tiarfrux il ftit għabra li tidħol tpattu il ħin ŭara marda f'kiegħ ta' sodda. L-arja ħażina tivvalena id-demm irkiek, irkiek; ħarsu lejn ŭiċċ daŭc li jorkdu b'il magħluk biex taraŭ chif jisbaħ imtappan u hadrani u b'togħma ħażina f'ħalkcom u b'rashom riekda u iddamdam; għaliex dic l-arja ħażina ta' b'il-lejl tgħarrak id-demm u dan jitma ħażin in-nervi u daŭna jħaddmu ħażin l-istoncu li ma jcunx jista jmixxi seŭŭa l-ichel ta' f'il għaxija. U għad li ma tħossuhx malajr dac li hemm fl-arja li ħarget m'il pulmuni hu velenu ħażin ħafna: «*There is no more subtle poison than that breathed in from an unventilated crowded room*» għaliex dana il velenu irkiek jidħol ucoll ġo sidrec u jagħmillec ħafna ħsara f'demmec meta tcun x'imchien fejn ijcun hemm ħafna nies bla ma jcun imreŭŭaħ seŭŭa, bħalli chiecu ġo teatru, ġo cinematografu, ġo cnisja, f'ballu, għand ħbieb tagħcom f'il għaxija fejn magħcom jiżdiedu ucoll il ħafna daŭl li jcun hemm biex jisirkulcom l-ossigenu li jcollcom bżonn. Malli tcunu f'xi loc hecc u tibdgħu tħossu ftit ta'l ugiegħ ta' ras, jeŭ xi tixjira mejt fittxu oħorġu il barra għaliex l-avvelenament ta'l acidu carbonicu jcun sejjer jibda jaħchimcom u jecc iddumu actar ijdur b'rascom. MELA B'INHAR JEŬ B'IL-LEJL TANT TAĦDMU JEŬ TIDDEVERTU JEŬ TORDU ŻOMMU DEJJEM IT-TIEKA MIFTUĦA BERAĦ.

Meta iżżommu it-tieka miftuħa f'il cmamar tidħol ix-xemx u dina toktol il microbi collha ta'l mardijiet li jcun hemm. Hudu għalhecc ucoll id-draŭŭa li tperrxu f'ix-xemx il-lożor u l-investi ta's-sodda biex tiddisinfettaŭhom minn cull microbi li jcunu bejjtu fihom; jecc tkiegħdu l-imtieraħ ucoll, ŭisk aħjar. Il banju ta'x-xemx illum hu użat ħafna għas-saħħa fl-aħjar sptarijiet u sanitarji. Dana hu ħaġa zgħira ħafna għal min ijrid jagħmlu u ma jkum flus ta' xejn iżda għa's-saħħa jagħmel gid bla tarf. Jecc għandec xi tieka f'id-dar fejn tidħol ix-xemx u ma għandecx nies jokogħdu kuddiemec, ilbes kalziet ta'l għaŭm u ħalli gismec collu jincheŭa għal ftit ħin f'ix-xemx bħal ma jagħmlu it-tfal meta jmorru jgħumu fuk il plajja.

(*Jissocta.*)

Lucija Levanzin Inglott.

IS-SAHHAR FALZUN.

(Jissocta minn numru ta' kabel.)

XVI.

PAŬLU CALAVÀ.

Hamid, ŭara nofs inhar, mar għand Patri Damjan chif chienu ftiehmu u dana compla kallu:—

« Minn dac il ŭakt li is-sbejħa Colina dendlet f'għonk missierec Hasan dic il għażiża domna ta'l Madonna ta'l Għar li issa tinsab fuk kalbec, l-imħabba ta' bejniethom bdiet dieħla b'is-siegħat il geŭŭa. Tasseŭ li Colina, tifla imrobbija f'il biża t'Alla u safja daks in-nida ta' għodŭa ta' Mejju, għamlet chemm felħet biex tliġġem kalbha u ma tħallihiex titbellaħ b'dina it-telfa cbira, ta'gennli tnisslet fiha għa'ż-żagħżugħ torc; iżda l-imħabba taħrab mn'idejc bħal l-ilma, tfernak u titlissen bħal ħuġġieġa kalila u għalhecc ma tistax taħchimha u tmixxiha taħt l-ilgiem chif u fejn trid int. Il ħleŭŭa tagħha lejh chibret seŭŭa u issa setgħet tmur miegħu fl-imgieba ftit aħjar għaliex issa missierha chien kal kuddiem cullhadd li Hasan ma chienx għadu miżmum hemm geŭŭ bħala irsir iżjed iżda bħala ŭieħed minn ta'd-dar u fuk eollox chien sar nisrani bħalha u għalhecc ma chellhiex għal fejn titgherrex minnu bħal kabel. Is-Sinjura Enzjona saret ucoll tħobbu bla tarf m'hux biss għaliex minn għaliha sama minnha u telak dinu biex gie f'il ħdan t'Alla, iżda ucoll għaliex l-imgiba tiegħu lejha chienet daks t'iben m'il actar li jaf ijħobb. Ma dana inżidu li billi żeŭġha Ġanni chien ħelsu m'il jasar u għalhecc sata jakbad muntaru u jbeŭŭeġ b'ilġri il barra lejn pajjisu jeŭ għa'r-rasu, li baka magħhom u miġbud dejjem b'dic l-imħabba hecc cbira lejhom giegħel toħla lil kalbha lejh u tgħożżu actar; u għalhecc xejn ma iddarrset jeŭ tħanfset meta rat il Colina xi ftit actar minn kabel miġbuda lejh. Is-Sinjura Enzjona chienet mara tŭajjba ŭisk u ma chellhiex ŭisk m'id-dinja billi dejjem chienet miġbura bejn l-erba ħitan ta' darha midħija b'uliedha u b'żeŭġha meta chien ijcun haŭn, u għalhecc moħħha ftit chien jilħkilha biex tirhem il kerk ta'l ħajja u biex tintebaħ li taħt dac in-nar bati chienet kiegħda tinħema ġamra kalila li ftit żmien ŭara chellha takleb dic id-dar ta' taħt fuk.

Paŭlu Calavà chien dieħel ucoll donnu meccuc ġo darhom billi chien magħdud kejsu binha; u billi chienet tara lil Colina dejjem tilkgħu tajjeb u tifraħ bih seŭŭa katt ma daħħlet il fellus f'rasha li kalb Colina chienet ħuġġieġa ŭaħda bl-imħabba għal Hasan u m'hux għalih. Paŭlu ucoll chien għamilha tiegħu u ma chienx jara is-siegħa li jigi Ġanni missierha m'is-safar biex jitlobhielu b'għarusa tiegħu u ħalli jsir il ftehim ma' niesu li chienu ferħana ŭisk li binhom chien sejjer m'hux biss jicseb għoġla ta' tfajla bħal dic iżda li chien sejjer jitħallat ma gidd m'il aħjar u ma'l gebbieda tagħhom stess. Nardu Calavà, missieru, chien ġa jħobbha bħal bintu u katt ma chien ijgħaddi min għalihom meta chienu jcunu l-Imdina li ma chienx jittaŭŭal ftit jarahom u Colina, billi chien midħla ta'd-dar seŭŭa u karibha m'hux f'il bogħod, chienet iġġibu tajjeb ŭisk u tifraħ bih bħallichiecu chienet ġa imħallta miegħu.

Hasan iżda chien ijbiċċer kalbu trietak b'dina il ħbieberija sħiħa. Chien jaf li il fizzjal Paŭlu Calavà m'hux talli chien ijrid il Colina iżda li chien imbellaħ bħal miġnun ŭarajha, chien jaf li niesu u niesha chienu jixtieku ħafna li issir din il għakda ġdida bejn iż-żeŭġ familji; chien jaf, għaliex sama l'is-Sinjura Enzjona ittennih chemm il darba, li Paŭlu chien għani ħafna u li b'il għajnuna ta' demmu chien ma jdumx ma jilħak Ġurat u ŭara Hachem ucoll; dana collu chien jaka fuk l-imsejcna kalbu bħal ktar ta' comb imdeŭŭeb għaliex hu chien jaf li minn dana collu f'riġlejn Colina ma sata jkiegħed xejn u chien sgur ucoll li malli chien tarraf biss l-imħabba tiegħu lejn Colina m'hux talli ma chienx jatuh l-ebda ŭiden iżda chienu jżebilħuh chemm jifilħu u checcuh, bħal chelb imgiddem, b'is-sakajn il barra.

Għaldakshecc sarr l-imħabba kiela tiegħu actar sħiħ ġo sidru u billi actar liġġimha u ħbiha aar issaħħ'ħet u faret għalih. Beda jogħlob, beda jitbiel, beda jitnicchet; l-iljieli li beda jkatta bla ma jaghlak għajn ma għajn, in-nukkas ta'l ichel, il chedda bla ħeda ta' ġo fih ħaŭŭxuh u sar tant sfajjar u magħcus li cullħadd ħaseb li cenet sejjra tircbu xi marda seŭŭa.

Is-Sinjura Enzjona incheddet isk għalih u għamlet cull ma giha f'rasha biex tara chif issaħħ'ħ u tferrħu bħal kabel, iżda billi ma fehmetx il mard eollu mnjn chien gejj ma irnexxielhiex f'dac li tant xtaket. Bosta asbu li xtak ijmur f'pajjisu u staħa jagħmlu, iżda hu kallhom li f'pajjisu ma chien hemm l-ebda kalb li tiġbdu billi niesu cola chienu geŭ mekruda u li chiecu ried jagħmlu issa rajh chn f'idejh u ħadd ma sata jxicclu.

Colina iżda fehmet tajjeb ħna x'chien għaddejj f'ras u f'kalb l-imsejchen Hasan għaliex, ad li ma chienetx tgħidulu, daŭc il ħsiebijiet ta' nichet li cenu bla ħeda u bla ħniena kiegħdin ijberrnulu moħħu chienu ucoll kiegħdin jifnulha il kalbha u ma jħalluhiex ma tul l-iljieŭal li tieħu biss għamża jecc ma chienetx toħlom bih imbicchi imgħannak magħha jitlobha bi ħrara l-actar cbira li tħobbu b tifdih minn xedak il kabar fl-isbaħ ta' żgħużitu.

Iżda chif tagħmel b'niesha ? 'Paŭlu u l-actar b'missierha ? Mur ara x'infern chien ijkum cra tagħha ehiecu iżżarġnet biss tgħid li f'loc il bin Nardu Cvà, il Hachem ta'l Imdina, chienet trid iddendel xortiha gh għomorha ma' irsir fkajjar mifdi minn missierha ! Mur ara alta collha bi ħġarha chif chienet tixgħel chiecu dic il ġaŭl ta' xbejba, li chemm chien haŭn żgħażagħ chienu collha nom mitlufa ŭarajha, chienet il collha tatihom b'iż-żeŭġ biex llat id-demm nobbli u maltisafi tagħha ma' dac ta' mislem għud għal dinu minn cullħadd ! Missierha chien sgur ijfu'killa li tŭaħħax u chien sgur jaktgħilha rasha u ras Hasan chi chien biss jintebaħ li nibtet f'kalbhom dina ix-xeŭka, mur ħollelec u gib iż-zejt chiecu chienet tersak kuddiemu u tgħidlu f'loc il fizzjal Calavà, b'ismu u b'gidu collu, trid tiżżeŭŭeġ ma kaddejj tagħha Hasan li ma bakax mirfus minn cullħadd bħ irsir kiebi għaliex ried jagħmilha ta'r-ragel miegħu hu billi .

Daŭna u ħafna ħsiebijiet oħrorox bħalhom chienu collha kiegħdin, bla ħeda ta' xejn, lejl nhar, jidħnulha kalbha bħal ħaġra żonkrija ta' midħna, u għarfetx chif toħroġ minn dic it-tabxa kalila li daħlet fbla ma riedet, chif sejjra tinfeda minn daca l-infern jicu iżżerżket, bla ma intebhet, fih.

Meta kalbha chienet tinteb'in-nichet, meta ma chienetx tiflaħ iżżomm actar misru-dmugħ kalil li chienet tcun gemmgħet, ŭaħda ŭaħda, ma' tugħat tŭal, chienet titŭarrab f'tarf il ġnien cbir li chellhom, ieba ŭara dielja li chienet tinfirex ma' cannizzata u hemm tex tolfok chemm tiflaħ biex isserraħ kalbha m'in-nichet tagħbla ma ħadd jista jintebaħ biha, u b'hecc tcun tista ŭara tir kuddiem ommha u kuddiem Paŭlu b'ŭiċċ ieħor biex ma jrux allaħares katt jintebħu x'chienet il għomma li chieneiegħda b'il mod il mod tifnilha kalbha.

(Jissocta.)

TRIDU TFIEKU MALAJR?

Morru f'id-**Dar ta'l Cura** ta' imfaħħar

Prof: ERNESTU RCONE

f' Serkusa, fi Skallija, fejn ijsiru opeazzjonijiet ta' chirugija, ta' ostetriċja, ta' ginecologija u a'l għajnejn, b'ħeffa, b'rekka u bi prezzijiet moderati li cuħadd ħareġ cuntent minnhom.

Min jinfetak, jeŭ ijcollu il mard a'l ħaġra, jeŭ mardijiet ta'l ġuf, ta'l istoncu, ta'l fŭied, t'l clieŭi u mardijiet oħrajn, l-isbaħ li jagħmel hu li jakbeż sa lemm fejn ijsib cull comdità u jonfok ftit.

BRITANNIA

STABILIMENT G'DID

Ta' Ferramenti, Ghodod, Huejjeg ta' Chimica u Fotografija, Zelgha, &cc.

BRITANNIA

INJAM

Aħmar, ta'l abjat, u ta'l caûba.
Collox m'il irħas u m'l aħjar.

BRITANNIA

L=OSSIGENU

tant użat f'il mard, dari chien ijsir fl-ispiżżeriji m'il isess; iżda sabu li ma chienx joħroġ pur b'iż-żejjed u na chienx jagħmel dac il gid collu li chien ijmissu. d ta'l Prof: Leube ta'l Germanja (dac li ipprepara l-arja ib chif minn dina l-arja liqŭida joħroġ l-

OSSIGENU PURISSIMU

età għal dina il ħaġa li kiegħda tforni lill ispiżżjari collha b'dana ir-rimedju tant ta' ħieġa.

HAUN MALTA

għandu minnu ħlief

Spizzjar ALFREDO CUMBO

Ta' Strada Rjali (kuddiem il Club) il Belt.

ll min ijcollu bżonn ta' dana l-ossigenu pur f'loc li nna li jlestuhulu fi spiżżeriji oħra jsibu lest għand pur u bi prezz moderat ħafna.

Is-Sur Raff: Bonello

TA' STRADA LEVANTE, 131, IL BELT

(Hdejn il Cnisja ta' Sta. Lucija)

għandu għal bejħ cull xorta ta' ħġieġ, żebgħa, żjut, imsiemer, għodod, ħŭejjeġ ta's-Sanità, ta' gass, fornimenti ta't-tŭiebet, lampi ta'l pitrolju li jixilgħu b'il matel b'daŭl kaŭŭi u sabiħ ŭisk u ħafna ħŭejjeġ oħra bħal daŭn ta'l aħjar qŭalità u bi prezzijiet m'il orħos. Ippruvaŭ biex taraŭ chif toħorġu cuntenti sgur.

INVENZJONI FAMUSA

hi sgur dic li għamlu dan l-aħħar billi sabu ħaġa li tiffranca m'hux biss xogħol u żmien iżda flus ucoll u taħbit f'il ħasil.

Mela biex tiffrancaŭ ix-xogħol u l-għeric

UZAU " IR-RUBNIT, "

Biex tiffrancaŭ is-sapun għaliex taħlu ftit

UZAU " IR-RUBNIT, "

Biex ma tħallsux ħassiela u ma taħlux ħafna żmien

UZAU " IR-RUBNIT "

li jinbiegħ il Belt għand ir-Sur WAGNER, ta' Strada Zaccaria u T'as-Sliema għand il « BRITANNIA » ta' Sda. it-Torri.

Min hu marid bl-ANEMIJA (fakar ta'd-demm) u jrid ijfiek f'GHOXRIN ġurnata jieħu

L' ELIXIR

TA' S. VINCENS DE PAOLI

Is-Sur G. Muscat ŭara għaxar snin ugiegħ ta' ras kaŭŭi bla ma sata jfejku b'xejn ma't-tielet flixcun għaddielu collox. Is-Sur Rinaldu Perini ucoll fejjak l-ibnu, ma't-tieni flixcun, minn anemija kaŭŭija. Daŭna is-sinjuri ucoll li sejrin insemmu ippruvaŭh fukhom stess jeŭ fuk xi ħadd ieħor u ħarġu jiftaħru: Dr: Edward L. Vella; Dr: Paolo Sammut (Sliema); Prof: Dr: C. Sammut; Prof: Dr: G. O. Galea; Farm: C. Arpa; Farm: G. Gili; Prof: Dr: S. Grech; Onor: Dr: A. Pullicino; Dr: L. Albanese; Negte: G. Tagliaferro; G. Sultana; Ant: Diacono; Avv: Francesco Cardona u ħafna oħrajn.

Jinbigħ fl-ispiżżerija ta't-Tabib

FABRIZ BORG.—Il Belt.

267, STRADA REALE.

IS=SECLU TA'N=NERVI.

Hecc sejjaħ is-seclu tagħna il għaref Prof: u Senatur Mantegazza, u b'ir-raġun collu għaliex il-lum ma haŭn ħadd li ma hux maħsns b'in-nervi u l-actar b'il mishuta

NEVRASTENIJA

li kiegħda iġġorr nies il Manicomju gozz, gozz. Għalhecc l-aħjar tobba kiegħdin jitħabtu biex ijsibu cura seŭŭa għal dina il marda għaliex tcun ta' gid bla tarf. Ħafna ippruvaŭ iżda ħadd ma irnexxa daks il għaref u imfaħħar

Prof: DE GIOVANNI ta' PADOVA.

li ŭara studju cbir sab il famus

ANTINEVROTICU

li kiegħed ijfejjak jeŭ jagħmel il gid lil cull min jużah.

F'Malta dan ijbigħu

l-Ispizzjar ALFREDU CUMBO

TA' STRADA RJALI, TA'L BELT

IPPRUVAŬH GHALIEX MA JIBDIELCOMX!

FLUS! FLUS! FLUS!

Min ijrid jixtri jeŭ ijbigħ titoli b'il premju jeŭ bl-im-għax, u l-actar ta'l **Ferrovia Turchia Europea, Credit Foncier, Croce Rossa** u oħrajn ijmur għand is-**Sur C. Bornaccini, Strada Forni, Nru. 87, il Belt**, cull jum barra m'il festi u il ħdud, m'it-tmienja sa nofsinhar fejn jista jieħu ŭcoll cull informazzjoni oħra.

SNIEN! SNIEN! SNIEN!

Il Chirurgu-Dentist Alfonso Urso resak b'id-dar tiegħu actar l-isfel f'il Pjazza ta Raħal Gdid u għalhecc issa jokgħod seŭŭa seŭ kuddiem l għajn. Cull min ijfittxu għal kliegħ jeŭ għa'x-xogħol ta's nien barranin, li għalihom hu tant imfaħ-ħar, ijsibu ŭara nofsinhar dejjem id-dar.

Min ijcun ijrid jircanta xi haġ'a u jrid jitlak-ha f'idejn seuua b'garanzija talli jcollu bi flus kiegh-din l-Anglo Egyptian Bank, u b'il ftehim li sa ju-mejn uara il bejgh ghandu jatic il flus, li jcunu dahlu u ma dana bi drittijiet l-actar moderati imur ghand

Is-Sur DIOMEDE AZZOPARDI

TA'

STRADA RJALI, Nru: 10A. IL BELT,

fejn ijsib ghal bejgh cull xorta ta' mobbli u fajjenzi, g'odda u seconda man, bi prezzijiet irhas tasseu.

Tè Ta Ceylon 'MARAVILLA'

IPPREMJAT B'GHAXAR MIDALJI

TAD-DEHEB

GHAL

KAUUA IT-TOGHMA U IS-SAFA TIEGHU

JINBIEGH 1/6 & 1/8 IR-RATAL

GHAND L'AGENTI F'MALTA

C. CAMILLERI & SONS

50 STR. MERCANTI IL BELT

CAMPIUNI TA DAN IT-TÈ JINTGHATAU B'XEIN.

BL: BY FORMOSA.

In-"Nahla' tistampa ruhha fl-Istamperija "EMPIRE PRESS" ta's-Sur fi Strada Magazzini, Nru. 8, il Furjana fejn ijsir ucoll cull xorta ta' xoghol ta pa b'ir-rekka collha u bi prezzijiet irhas ferm.